

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 12157

Tarih : 30.05.2025

10/2779

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Urfa'nın Halfeti, Birecik ve Bozova ilçeleri başta olmak üzere, bölgedeki fıstık üretiminde yaşanan sorunların tüm boyutlarıyla araştırılması; sulama altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi, iklim krizi etkilerine karşı dayanıklı üretim modellerinin geliştirilmesi, üreticilerin ekonomik ve teknik desteklere erişiminin sağlanması, kooperatifçilik ve yerel kalkınma yaklaşımlarının güçlendirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını arz ederim. 30.05.2025

Ömer ÖCALAN

Şanlıurfa Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Urfa'nın Halfeti, Birecik ve Bozova ilçelerinde yoğunlaşan fıstık üretimi; yıllardır süregelen yapısal ihmaller, merkezi tarım politikalarının yerel ihtiyaçları yeterince dikkate almaması ve üreticilerin örgütsüz bırakılması nedeniyle ciddi bir krizle karşı karşıyadır. Bölgede artan kuraklık ve iklim krizi etkileri karşısında üreticiler sınırlı imkânlarla üretimi sürdürmeye çalışmakta; ancak sulama altyapısındaki eksiklikler, teknik destek yetersizliği, kredi ve pazarlama mekanizmalarının işlevsizliği üreticiyi yalnızlaştırmakta ve üretim süreçlerini kırılgan hâle getirmektedir.

Girdi maliyetlerinin sürekli artmasına karşın üretici gelirlerinin güvenceden yoksun olması, küçük çiftçileri ekonomik açıdan savunmasız bırakmakta; bu durum kırsal bölgelerde sosyal ve ekonomik çözümü derinleştirmektedir. Kooperatifleşmenin yeterince desteklenmemesi, topluluk temelli üretim yapılarının zayıflamasına ve yerel ekonomilerin dışa bağımlılığının artmasına neden olmaktadır.

Fıstık gibi bölgeye özgü ve stratejik değeri yüksek ürünlerin sürdürülebilirliği; merkezîyetçi uygulamalar yerine yerel dinamikleri ve katılımcı planlamayı esas alan, üretici meclisleri, demokratik kooperatifler, yerel su yönetimi modelleri ve iklim uyumlu tarım uygulamalarıyla mümkündür.

Bu çerçevede, söz konusu ilçelerde yaşanan yapısal sorunların tüm yönleriyle araştırılması; üreticilerin ihtiyaçlarına uygun, sürdürülebilir ve kapsayıcı tarım politikalarının geliştirilmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılması zaruridir.

GEREKÇE

Türkiye, fıstık üretiminde dünyada önde gelen ülkeler arasında yer almakta; bu üretimin önemli bir kısmı Halfeti, Birecik ve Bozova ilçelerinde yapılmaktadır. Ülke ekonomisinin stratejik tarımsal ürünlerinden biri olan fıstık üretiminde bu ilçeler önemli bir paya sahiptir. Ancak bu bölgelerde fıstık üreticileri, son yıllarda artan kuraklık, yetersiz sulama altyapısı, ağaç hastalıkları, toprak verimliliğinin düşmesi ve üretim maliyetlerinin artması gibi ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmakta ve zorluklar yaşamaktadır. Fıstık üretiminin sürdürülebilirliğini tehdit eden bu sorunlar; sadece bölgesel ekonomik istikrarı değil, aynı zamanda kırsal istihdamı, tarımsal ihracatı ve gıda güvenliğini de riske atmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bölgedeki üreticilere yönelik desteklerinin yetersiz kaldığı; altyapı yatırımlarının geciktiği ve yerel ihtiyaçların merkezi planlamada yeterince dikkate alınmadığı yönünde üretici tabanlı ciddi eleştiriler bulunmaktadır. Bunun yanında yerel üretici örgütleri, teknik destek eksikliğini, altyapı yatırımlarının yetersizliği ve kooperatifleşmenin zayıflığı gibi yapısal sorunları da dile getirmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın son yıllarda dile getirdiği çözüm stratejileri;

- Sulama projelerinin genişletilmesi,
- Modern sulama tekniklerine geçiş (damlama, yağmurlama vb.),
- Tarımsal kuraklıkla mücadele stratejileri,
- Bitki sağlığı ve fıstık hastalıklarıyla mücadelede eğitim programları gibi teknik adımlara dayanmaktadır. Ancak uygulamadaki sorunlar ve yatırım eksiklikleri nedeniyle, özellikle kırsal bölgelerde bu politikaların etkisi sınırlı kalmaktadır. Yerel üreticilerle planlama yapılmadan uygulanan politikaların sürdürülebilirliği de eleştiri konusudur.

2023-2024 döneminde Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) bölgesi için açıklanan "Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı" kapsamında bazı küçük ölçekli hibe programları geliştirilmişse de fıstık üreticilerine özel destek mekanizmaları halen sınırlıdır.

İran, İtalya (Sicilya) ve ABD (California) gibi fıstık üreticisi ülkelerde;

- Yer altı su kaynaklarının etkin yönetimi,
- Toprak verimliliği analizine dayalı destekleme politikaları,
- Tarımda dijital izleme sistemlerinin kullanımı,
- Üretici birlikleri aracılığıyla piyasa garantisi gibi modeller uygulanmaktadır.

Bu ülkelerde başarı, genellikle merkezi destek ile yerel planlamanın senkronize edilmesi sayesinde sağlanmıştır.

Uluslararası örnekler göstermektedir ki, fıstık gibi bölgeye özgü tarımsal üretimlerin sürdürülebilirliği için merkezi yönetim ile yerel aktörler arasında etkin işbirliği kurulmalı; iklim uyumlu tarım teknikleri geliştirilerek çiftçi odaklı planlama modelleri desteklenmelidir.

Fıstıkçılık gibi bölgeye özgü tarım biçimlerinin yaşatılması ve geliştirilmesi, sadece ekonomik bir zorunluluk değil, aynı zamanda kültürel bir mirasın korunması anlamına da gelmektedir.

Bu çerçevede, Urfa'nın Halfeti, Birecik ve Bozova ilçelerinde ekonomik güç birliği, demokratik yönetim, yerel kalkınma ve istihdam, dayanışma, sosyal bağlar, risk paylaşımı gibi alanlar için Fıstık Kooperatif Sistemi'nin kurulması gereklidir.

Bu sistem;

- Üretim maliyetlerini düşürmek amacıyla gübre, ilaç ve tohum gibi girdilerin toplu alımını sağlar,
- Ürünlerin birlikte pazarlanması yoluyla üreticiye daha yüksek pazar değeri sunar,
- Kalite standartlarını uygulayarak marka değeri ve güvenilirliği artırır,
- Eğitim ve teknik danışmanlık hizmetleriyle modern ve iklim uyumlu tarım uygulamalarını yaygınlaştırır,
- Kooperatif aracılığıyla üreticilerin kredi, hibe ve kamu desteklerine erişimini kolaylaştırır,
- Doğal afetler ve piyasa dalgalanmalarına karşı ortak risk yönetimi sağlar,
- Kırsalda istihdam ve ekonomik hareketliliği destekleyerek yerel kalkınmaya katkı sunar.
- Kooperatif temelli sulama birlikleri desteklenmelidir.

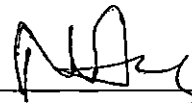
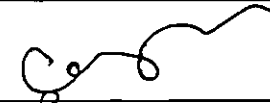
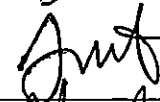
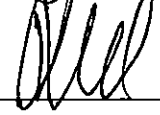
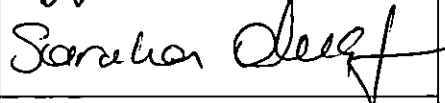
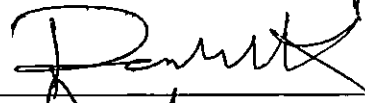
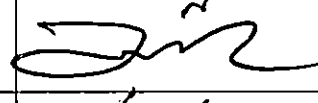
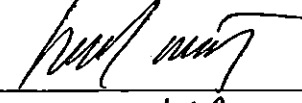
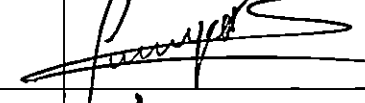
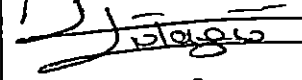
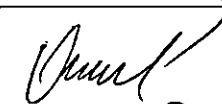
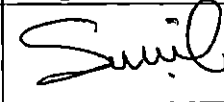
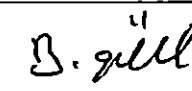
Ayrıca;

- Tarımsal üretim sürecinde Tarım ve Orman Bakanlığı ile birlikte yerel yönetimlerin ve kooperatiflerin eşgüdüm içinde çalışması sağlanmalıdır.
- Gençler ve kadınlar için teknik eğitim ve özel teşvik mekanizmaları oluşturulmalıdır.
- Köy bazlı üretici meclisleri aracılığıyla küçük üreticilerin kooperatiflere katılımı teşvik edilmelidir.
- Kooperatifler, demokratik ve katılımcı bir anlayışla, "bir üye bir oy" ilkesiyle yönetilmelidir.
- Yerel iklim direncini artırmak amacıyla fide ve fidan destek programları hayata geçirilmeli; bölgesel uyum stratejileri geliştirilmelidir.
- Küçük üreticilerin, köy bazlı tarım ya da üretici meclisleri aracılığıyla kooperatif sistemlerine katılımı teşvik edilmelidir. Kooperatifler ise "bir üye, bir oy" ilkesiyle yönetilerek kararların tüm üyelerin eşit katılımıyla alınması sağlanmalı; adil ve demokratik bir yapı oluşturulmalıdır.

Kuraklık, sulama altyapısının yetersizliği ve geleneksel sulama yerine Yerel Su Yönetim Modelleri Kurularak;

- Yer altı su kullanımına ilişkin bölgesel planlama yapılmalıdır.
- Sulama kooperatifleri kurularak sulama birlikleri ile ortak su kullanımı sağlanmalıdır.
- Yağmur suyu toplama ve depolama sistemleri ile fıstık bahçelerine yönelik su depolama sistemine geçilmelidir.

Fıstık gibi stratejik ürünlerin üretim altyapısını güçlendirmek; iklim krizinin etkilerine karşı dirençli, örgütlü ve sürdürülebilir tarım modellerini yaygınlaştırmak, sadece bölgesel kalkınma değil ulusal tarım politikaları açısından da kritik önemdedir. Urfa'nın Halfeti, Birecik ve Bozova ilçelerinde yoğunlaşan üretici sorunlarının Meclis denetimi altında tüm yönleriyle araştırılması, karar alıcıların somut, uygulanabilir ve yerel ihtiyaçlara duyarlı politikalar geliştirmesi için acil bir gerekliliktir. Bu doğrultuda Meclis Araştırması açılması, üreticinin sesi olmanın ve tarımın geleceğine sahip çıkmanın sorumluluğudur.

1	NEJLA DEMİR	AĞRI	
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
3	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
4	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
5	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
6	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	
8	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
10	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	
18	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
19	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	